

Regiony Polski Wschodniej – czas na awans z peryferii do centrum?

Paweł Chorąży

Dyrektor Zarządzający Pionem Funduszy Europejskich,
Bank Gospodarstwa Krajowego

Wybuch wojny na Ukrainie zrewidował bardzo wiele indywidualnych i kolektywnych przekonań, układów i założeń. Mocno zmienił rolę i strategiczne znaczenie wschodniej flanki NATO i Unii Europejskiej. Istotnie wpłynął też na usytuowanie i percepcję regionów Polski Wschodniej. Z mało zauważalnych – z unijnej i globalnej perspektywy – dalekich rubieży UE stały się one centrum działań Zachodu wobec agresji rosyjskiej. Czy w powojennym układzie geostrategicznym z – nieco zapomnianego – peryferium awansują do nowego centrum?

Przełom drugiej i trzeciej dekady obecnego stulecia jest jednym z tych momentów, kiedy historia przyspieszyła na naszych oczach. Po 1989 roku teorie głoszone przez Fukuyamę i jego akolitów perswadowały wątpliwym, że – mimo potknięć – świat zachodni zmierza w dobrym kierunku. Koniec historii miał być zwycięstwem postępu, dobrobytu, praw człowieka i rozlewania się na cały świat innych zdobyczy świata zachodniego. Nawet dystopijna pandemia COVID-19 wydawała się najbardziej zadziwiającym z czarnych scenariuszy.

W konflikt zbrojny na Ukrainie wierzyło niewiele. Wydawało się, że okrucieństwa II Wojny Światowej skutecznie zniechęciły Europejczyków na uciekanie się do rozwiązań militarnych. 24 lutego był szokiem dla jednostek, społeczeństw i państw, a w Polsce wywołał nie tylko poczucie bezpowrotnie utraconego bezpieczeństwa, ale też i ogromną skalę zaangażowania w pomoc uciekinierom z Ukrainy.

Wybuch wojny w Ukrainie zrewidował bardzo wiele indywidualnych i kolektywnych przekonań, układów i założeń. Mocno zmienił rolę i strategiczne znaczenie wschodniej flanki NATO i Unii Europejskiej. Istotnie wpłynął też na usytuowanie i percepcję regionów Polski Wschodniej, które – przede wszystkim – zostały zauważone jako miejsce ważne. Wcześniej, jeżeli ten rejon był w ogóle dostrzegany z poziomu europejskiego, czy globalnego, to raczej wyłącznie w kategoriach miejsc kłopotliwych. Leżących gdzieś na boku, na granicy światów, tam, gdzie dobroczynne skutki członkostwa w Unii Europejskiej mają najmniejszą siłę oddziaływania i coraz mniej przesądzały o jego atrakcyjności. W zasadzie, oprócz kwestii strategiczno-militarnych, jedynie polityka regionalna UE poświęcała tym obszarom jakiś ułamek uwagi. Usiłując znaleźć rozwiązanie dla ich specyficznych wyzwań rozwojowych.

”

Wybuch wojny na Ukrainie spowodował, że Polska Wschodnia została zauważona jako miejsce ważne. Wcześniej, jeżeli była dostrzegana z poziomu europejskiego, a nawet globalnego, to raczej wyłącznie w kategoriach miejsc kłopotliwych.

Po wybuchu wojny, polska część wschodniej granicy UE stała się jednym z miejsc, na których skupiła się uwaga świata zachodniego. Tuzy globalnego dziennikarstwa informacyjnego łamały sobie języki, usiłując wypowiedzieć nazwę Przemyśl czy Rzeszów; Podkarpacie i Lubelszczyzna z dnia na dzień okazały się wielkimi hubami logistycznymi, zapewniającymi – z jednej strony – pomoc uciekinierom zza wschodniej granicy, z drugiej zaś miejscami, do których wysyłana jest pomoc dla walczącej Ukrainy. Tymczasem Warmia i Mazury graniczące z Rosją, czy Podlasie ze strategicznym Przesmykiem Suwalskim zagościły w debacie geostrategicznej jako miejsca o kluczowym znaczeniu.

Czy wojna na Ukrainie ma szansę zmienić bieg wydarzeń, które zdawały się skazywać Polskę Wschodnią na bycie wiecznymi peryferiami? Odpowiedzi na to pytanie trudno udzielić w sposób jednoznaczny w momencie, gdy nadal niejasny jest sposób zakończenia konfliktu. Po tygodniach nadziei – gdy bohaterska obrona Ukrainy wydawała się stwarzać szansę na odparcie wroga – Rosja zdaje się odzyskiwać inicjatywę i systematycznie niszczyć terytorium Ukrainy, krok po kroku posuwa się naprzód. Wszystko to przy rosnącym braku odpowiedniego zainteresowania Zachodu i kwestionowaniu konieczności silnego wsparcia militarnego Kijowa.

Jednoznaczna przynależność Ukrainy do świata zachodniego niesie ze sobą szereg implikacji strategicznych, społecznych i gospodarczych. Nawet jeśli jej członkostwo w Unii Europejskiej dopiero wyłania się zza horyzontu, to już teraz otwiera szereg możliwości. Oznacza też konieczność przemyślenia i zrewidowania założeń, scenariuszy i pomysłów rozwojowych dla polskich regionów.

”

Perspektywa członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej już teraz otwiera szereg możliwości i oznacza konieczność przemyślenia i zrewidowania założeń, scenariuszy i pomysłów rozwojowych dla polskich regionów.

Choć ostateczny wynik wojny jest niejasny, jedno stało się pewne. Rosjanie umożliwili wykucie się tożsamościowego mitu założycielskiego nowoczesnego społeczeństwa ukraińskiego. To ma ogromne i dalekosiężne skutki, znacznie bardziej istotne niż to, na czyją stronę przesuwają się szale zwycięstwa na froncie zbrojnym. Jest to również kluczowe z punktu widzenia Polski Wschodniej. Stoi ona bowiem przed szansą, by – w powojennym układzie geostrategicznym – przestać być peryferium i stać się częścią nowego centrum.

W wymiarze strategicznym to przede wszystkim wzmocnienie obecności militarnej NATO na wschodniej granicy i zdynamizowanie niezbędnego rozwoju infrastruktury towarzyszącej. Polska doskonale poradziła sobie z rolą hubu transportowo-logistycznego. Obecność wojskowa na wschodniej flance NATO oznaczać będzie jego dodatkowe wzmocnienie np. poprzez impuls rozwojowy dla sektorów związanych z armią i jej obsługą. Inicjatywy takie jak Dolina Lotnicza na Podkarpaciu mogą zyskać dodatkowy bodziec wzrostu. Strategiczne partnerstwo Polski i Ukrainy oznacza również – zwiększoną jeszcze – wzajemną otwartość na współpracę w różnych wymiarach. Wschodnie regiony przygraniczne mają tutaj wiele do zaoferowania i to nie tylko jako miejsce stacjonowania wojsk.

Powojenna rzeczywistość Ukrainy wymagać będzie odbudowy przede wszystkim infrastruktury, ale także odnowy społecznej. Solidarność z państwem ukraińskim nie powinna nas czynić obojętnymi na problemy, z którymi nasi sąsiedzi zmagali się jeszcze przed wojną. Kontrola gospodarki przez oligarchów i wszechobecna korupcja to tylko dwie bolączki, które potrafi wymienić każdy, kto, choć w niewielkim stopniu interesuje się sprawami międzynarodowymi. Polska Wschodnia może odegrać istotną rolę w promowaniu tych wartości, które są istotne w Unii, takich jak samorządność, odpowiedzialność za sprawy publiczne, rozliczalność władz regionalnych i lokalnych.

Współpraca przy odbudowie Ukrainy to szansa na ożywienie gospodarcze. Poprawa dostępności transportowej w ostatnich latach daje szansę na zwiększenie poziomu inwestycji i wzmocnienie atrakcyjności gospodarczej, a w konsekwencji, również możliwość zmitigowania ryzyka związanego z wyludnieniem regionów Polski Wschodniej.

Bardzo często mówimy o sukcesie polskiej samorządności. Z pewnością współpraca z regionami i władzami lokalnymi na Ukrainie z poziomu – leżących zaraz po drugiej stronie granicy – polskich wspólnot samorządowych, powiatów i gmin może przynieść pozytywne efekty. Podkarpacie, Lubelszczyzna dokonały w ciągu ostatnich trzydziestu lat olbrzymiego skoku cywilizacyjnego. Czas, aby w większym stopniu pokazywały i transferowały swoją wiedzę za wschodnią granicę. Regiony Polski Wschodniej posiadają chociażby rozbudowaną i wyróżniającą się w skali Polski sieć instytucji stymulujących rozwój takich jak: agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, lokalne agencje wspierania rozwoju gospodarczego, czy fundusze pożyczkowe. Doświadczeniami z blisko trzydziestoletniego istnienia tych i podobnych instytucji w ekosystemie rozwoju społeczno-gospodarczego warto inspirować naszych sąsiadów. One są istotnym uzupełnieniem dla wsparcia rozwoju gospodarczego i jego podstawy – przedsiębiorczości.

”

Podkarpacie, Lubelszczyzna dokonały w ciągu ostatnich trzydziestu lat olbrzymiego skoku cywilizacyjnego. Czas, aby w większym stopniu pokazywały i transferowały swoją wiedzę za wschodnią granicę.

Wszyscy chcemy, aby wojna na Ukrainie zakończyła się nie tylko zwycięstwem militarnym, ale także jej odbudowaniem jako nowoczesnego i silnego państwa, z mocnymi instytucjami, o zdrowej strukturze społecznej i żywej tkance gospodarczej. Życzenie to wymaga również od nas odnalezienia się w tej sytuacji i wykorzystania szans, jakie ona stwarza. Niewątpliwie jest to punkt zwrotny, który może dać nowe silne impulsy rozwojowe Polsce Wschodniej. Warto je wykorzystać!

O autorze

Paweł Chorąży – Dyrektor Zarządzający Pionem Funduszy Europejskich w BGK. Ma ponad dwudziestoletnie doświadczenie w zarządzaniu środkami europejskimi. Absolwent Uniwersytetu Warszawskiego (1998) i Krajowej Szkoły Administracji Publicznej (2001). Stypendysta Fundacji Roberta Boscha w Niemczech (2003-2004). Ukończył także *Leadership Academy for Poland* (2019) i program KSAP / IESE Business School: *Top Public Executives* (2018).

Partnerzy

Partnerzy numeru

Polskie regiony wobec nowej rzeczywistości

Na jakie wyzwania muszą znaleźć odpowiedź
samorządy wojewódzkie
w turbulentnych czasach?

Co dla polskich regionów oznacza
wojna w Ukrainie?

Jakie zmiany przyniosą depopulacja
i migracje?

Dlaczego i w którą stronę ewoluje
polityka UE wobec regionów?

Czy transformacja energetyczno-klimatyczna
może być szansą wybiecia się na
podmiotowy rozwój?

E-wydanie publikacji „Polskie regiony wobec nowej rzeczywistości” można pobrać [tutaj](#).

POMORSKI
KONGRES
OBYWATELSKI

Pomorski Thinkletter to nowy jakościowo **hub komunikacyjny** wokół wyzwań rozwojowych Pomorza i Polski zainicjowany oraz wydawany przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (z siedzibą w Gdańsku) w ramach Pomorskiego Kongresu Obywatelskiego.

Zależy nam, aby Pomorski Thinkletter był przestrzenią skupiającą przedstawicieli różnych sektorów i branż – zarówno osoby zaangażowane społecznie, jak i sektor nauki, biznesu czy administracji. Chcemy aby była to agora wielostronnej dyskusji, wymiany doświadczeń oraz uspołniania perspektyw.

Zachęcamy do **zapisania się do grona stałych odbiorców**, aby informację o nowych wydaniach otrzymywać bezpośrednio na adres e-mail. Subskrypcja jest **bezpłatna**.

Dotychczas opublikowane numery:

- 1/2020 **Pomorskie miasta wobec pandemii i wyzwań klimatycznych**
- 2/2020 **Stawka i oblicza cyfryzacji**
- 3/2020 **Siła lokalności dla budowy Europejskiego Zielonego Ładu**
- 1/2021 **Siła sąsiedztwa i lokalności dla budowy lepszej Polski**
- 2/2021 **Drogi do innowacyjnych regionów i Polski**
- 3/2021 **Sens i drogi do Zielonego Ładu**
- 4/2021 **Człowiek vs. algorytmy i sztuczna inteligencja – kto kogo zaprogramuje?**
- 1/2022 **Jaka logika rozwoju miast?**

Wszystkie numery w wygodnym formacie PDF można pobrać na stronie www.kongresobywatelski.pl